

Ogen van tijgers

Lees ook van Tonke Dragt:

Verhalen van de tweelingbroers

De brief voor de koning (bekroond met de Prijs voor het Beste Kinderboek van het Jaar 1963 en met de Griffel der Griffels 1955-2005)

Geheimen van het Wilde Woud

De blauwe boekanier – een zeeroversverhaal

De Zevensprong

Torenhoog en mijlen breed (bekroond met de Nienke van Hichtumprijs 1971)

De torens van februari

Water is gevaarlijk

Het gevaarlijke venster

Het geheim van de klokkenmaker (bekroond met een Vlag en Wimpel 1990)

Aan de andere kant van de deur

De robot van de rommel & Route Z

De blauwe maansteen

Het dansende licht

Wat niemand weet (prentenboek met Annemarie van Haeringen)

Dichtbij ver van hier

In 1976 kreeg Tonke Dragt de Staatsprijs voor Jeugdliteratuur voor haar gehele oeuvre.

TONKE DRAGT

Ogen van tijgers

EEN TOEKOMSTROMAN

LEOPOLD/AMSTERDAM

AAN AL MIJN TIJGERS
VAN VROEGER EN NU

Zevende druk 2012

Copyright © Tonke Dragt 1982

Omslagontwerp: Annemieke Groenhuijzen

Omslagbeeld: Shutterstock

Uitgeverij Leopold, Amsterdam / www.leopold.nl

NUR 284 / ISBN 978 90 258 6116 2

Uitgeverij Leopold drukt haar boeken op papier met het fsc®-keurmerk.
Zo helpen we waardevolle oerbossen te behouden.

INHOUD

NOOT VOORAF 7

DEEL EEN

- 1 *De schilder* 10 – 2 *Route Z* 16 – 3 *De schilder* 22 – 4 *Route Z* 26 –
5 *Ex-planeetonderzoeker* 29 – 6 *Een meisje en een kat* 37 –
7 *De minderjarige* 42 – 8 *Nog een meisje en een kat* 46 –
9 *De schilder* 52 – 10 *Ex-planeetonderzoeker* 57 –
11 *Jock Martijn* 61 – 12 *Creatief Begeleider* 68 –
13 *De minderjarige* 74

DEEL TWEE

- 1 *Ruimteschip Avondster* 82 – 2 *Jock Martijn* 85 – 3 *Anna* 87 –
4 *Jock Martijn* 90 – 5 *Bart Doran* 94 –
6 *Bart Doran, Jock Martijn* 97 – 7 *Jock Martijn* 99 –
8 *De schilder* 101 – 9 *Planeetonderzoeker Elf* 106 –
10 *Schilder-en-planeetonderzoeker* 110 – 11 *Creatief Begeleider* 114 –
12 *Xan* 118 – 13 *Planeetonderzoeker Elf* 123

DEEL DRIE

- 1 *Jock Martijn* 130 – 2 *Anna* 134 – 3 *Jock Martijn* 136 –
4 *Bart Doran* 143 – 5 *Jock Martijn* 147 – 6 *Akke* 149 –
7 *Jock Martijn, A. Akke* 155 – 8 *Jock Martijn, Bart Doran* 165 –
9 *Jock Martijn* 168 – 10 *Jock, Anna* 172 – 11 *Anna, Edu* 177 –
12 *Jock Martijn, Bart Doran* 179 – 13 *Begeleider?* 182

DEEL VIER

- 1 *Jock Martijn* 188 – 2 *Twee dagen tot donderdag: dinsdag* 196 –
3 *Woensdag: morgen* 203 – 4 *Woensdag: middag* 208 –
5 *Woensdag: avond* 211 – 6 *Donderdag: Afroini* 218 –
7 *Donderdag: Edu Jansen, GALERIE Mary Kwang* 223 – 8 *Donderdag:
drie planeetonderzoekers* 227 – 9 *Vrijdag: Creatief Centrum* 239 –

10 Vrijdag: *Anna, Edu, Jock* 249 – 11 Zaterdag: *Robot-Technische-Dienst* 262 – 12 Zaterdag: *Akke, en Anderen* 270 – 13 Zondag: *tentoonstelling* 283

DEEL VIJF

1 *Leugen, waarheid* 302 – 2 *Dromen, werkelijkheid* 308 –
3 *Oorzaak en gevolg* 313 – 4 *Gedachten, daden* 320 – 5 *Concreet, abstract* 333 – 6 *Geloof het, of niet* 341 – 7 *Vlucht, aanval* 356 –
8 *Nachtmerrie* 368 – 9 *Nacht: vriendschap, en méér* 374 –
10 *Ochtend: vriendschap, en méér* 391 – 11 *Slapen* 402 –
12 *Ontwaken* 420 – 13 *Vandaag, gisteren, vandaag, morgen, overmorgen* 434

EPILOOG: DE OGEN VAN EEN TIJGER 455

NASCHRIFT 459

NOOT VOORAF

‘VENUS, een planeet waar wouden zijn die gloeien als vlammen, met rook van mist en wolken, weelderig, nat, gevaarlijk... Zeeën, meren en watervallen... Zuivere, prikkelende lucht om in te ademen... Wind, storm, regen, regenbogen...’

Dit staat ongeveer in mijn boek *Torenhooch en mijlen breed*, dat in 1969 verscheen, en éérder werd geschreven.

Intussen heeft de wetenschap een heel ándere planeet ontsluit: ‘VENUS, waar woestijnen zijn, vulkanen, dor, droog: oppervlaktetemperatuur 450 à 500° Celsius... Misschien wel poelen van gesmolten zwavel... Een dichte atmosfeer van hoofdzakelijk koolzuur, wolken bestaande uit druppeltjes zwavelzuur... Wind, storm, onweer en bliksem...’ Géén regenbogen.

Ondanks deze harde feiten heb ik in *Ogen van tijgers* Venus net zo beschreven als in *Torenhooch en mijlen breed* – niet alleen omdat enkele personen uit dat boek een belangrijke rol spelen in deze roman, maar ook omdat Venus hier een *andere* betekenis heeft gekregen: voor de meeste mensen in dit verhaal een herinnering of een uitdaging, een wens, een droom, soms ook een nachtmerrie. Eigenlijk zou ik (los van de intrige) de planeet meteen ‘Afroi’ kunnen noemen. *Ogen van tijgers* speelt zich geheel af op de Aarde, als de wouden daar allang zijn verdwenen en plaats hebben gemaakt voor stad, en nog meer stad...

Nu volgt het verhaal van Jock Martijn, en andere mensen.

DEEL EEN

Niemand, niemand heeft mij verteld

Wat niemand, niemand weet...

WALTER DE LA MARE

1 De schilder

Jock Martijn stond op zijn balkon, twintig verdiepingen hoog, en keek uit over de stad. Achter hem schoof de deur open – bijna geruisloos, maar hij hoorde het toch.

‘Ik herinner u eraan,’ zei de huisrobot, ‘dat het om halfvijf gaat regenen.’

‘Ik weet het,’ zei Jock, zonder zich om te draaien. ‘Doe de deur dicht. Het tocht.’

De robot verdween.

Weet je nog, toen... zei Jock tot zichzelf. Hoe oud was ik, elf, twaalf? Toen stonden wij ook vaak op het balkon. Wij, Anna en ik. En altijd was het: ‘Binnenkomen! Het waait te hard, het begint te regenen, pas op, ongezond’... Hij hoorde zijn moeders laatste man weer knorrig zeggen: ‘We wonen nou eenmaal goedkoop, buiten de koepels.’ En hij zag Anna plotseling heel duidelijk voor zich: ze hurkte naast hem, haar armen om de spijlen, en keek naar hem op – zijn kleine zusje, eigenlijk half-zusje – met de grote bruine ogen in een spits blank gezicht.

‘Je was toen niet ouder dan vier,’ zei hij. ‘Ik moet dus twaalf zijn geweest.’

Het beeld van Anna lachte hem toe. ‘Het was fijn,’ zei ze. ‘Je zag stofjes in de zon, en het waaide.’ Ze sprak daarmee zijn eigen herinneringen uit, want zelf zei ze haast nooit iets in die tijd; ze had pas heel laat leren praten.

‘Niet waar,’ wierp Anna’s beeld tegen. ‘We praatten *altijd*, als we op het balkon waren. Veel meer dan later, toen we onder een koepel gingen wonen en ik naar die Verschrikkelijke school moest.’

Verschrikkelijke school? vroeg Jock zich af. Dat heeft ze me nooit gezegd...

‘Je wist het best,’ zei Anna’s stem in zijn hoofd, opeens vol-

wassen en verwijtend. Maar haar kindergezicht bleef vriendelijk.

Jock fronste zijn wenkbrauwen. ‘Ja,’ zei hij, bijna hardop. ‘Ik wist het best. Alleen...’

Anna’s beeld begon te vervagen; hij probeerde het vast te houden, terug te roepen. Hij zuchtte ervan, maar hij stond in zijn eentje op het balkon, al had het even geleken alsof ze er samen waren. Hij kon nu alleen nog maar gewoon aan Anna denken en daarbij weten dat ze mijlen van hem vandaan woonde. De afstand hoefde hem natuurlijk niet te beletten vaker naar haar toe te gaan.

Ik kom bij je zo gauw ik kan, beloofde hij haar in gedachten. Wat oneerlijk, zei hij tot zichzelf. Je kunt toch bijna iedere dag, als je wilt, vandaag of morgen... of eergisteren. Waarom deed je dat niet? Jouw tijd is heus niet kostbaar, Jock, integendeel!

Hij leunde over de balustrade. *Kijken*, goed kijken, niet denken! Hij kon twee koepels zien: één helemaal, van de andere een gedeelte. In zijn jeugd woonden dáár de mensen die geld hadden – of beter uitgedrukt: die meer geld hadden dan de meeste andere, want armoede bestond niet meer in de stad, in geen der steden op Aarde. En nu waren de koepels ouderwets; nu de mensen het weer beheersten konden ze net zo goed buiten wonen, buiten in de open lucht. Jock keek naar boven; veel van die lucht was er niet te zien. Ze was grijs; de regenbui zou niet lang op zich laten wachten. Het waaide een beetje, maar de wind was veranderlijk en leek onzeker van zichzelf, steeds van zijn richting afgebracht door grote gebouwen en woontorens.

Een hefschroefverfspuiter was bezig bij de torenwoning schuin aan de overkant. Dit was een oude wijk (en daarom goedkoop), nog gebouwd om de bewoners tegen de grillen van het weer te beschermen. Maar ze waren alles aan het opknappen en moderniseren, in overeenstemming aan het brengen met de nieuwste gedeelten van de stad. Over een poosje zouden de huren wel weer stijgen; als het maar niet te veel

werd, dan zou hij weer moeten verhuizen. Hoewel – wat gaf het waar hij woonde, het was eigenlijk overal hetzelfde.

Mijlen, mijlen ver strekt ze zich uit, de stad, naar alle kanten. Hier en daar een klein stukje natuurreservaat... Waarom moet ik nu weer aan Anna denken? Zij heeft mij net zo goed verwaarloosd! Een heel klein stukje natuurreservaat – VERBODEN OP HET GRAS TE LOPEN – en dan een andere stad en nog een stad. Steden strekken zich uit tot over het water van de zee, steden groeien over de hellingen van de bergen, steden graven zich in in de diepten van de Aarde...

Jock huiverde even. Hij zag de Aarde voor zich als vanuit een ruimteschip: een harde, kille planeet, bedrieglijk mooi door het wit en het blauw van een beweeglijke dampkring, maar in werkelijkheid een koude bol, bekleed met een laag van beton en super-plexiglas, en in die laag hokjes uitgespaard, miljoenen cellen waarin de mensen woonden.

Zó moet je het niet bekijken, wees hij zichzelf terecht, niet alsof jij erbuiten bent. Je hoort erbij, één van de miljoenen in zijn cel. Je zult hier nooit meer weggkomen, idioot. En erbuiten is het niet veel beter, want de ruimte is een Niets, en de andere planeten...

Hij sloot zijn gedachten af voor andere planeten. Hij sloot zijn gedachten af voor Anna en voor herinneringen aan voorbije dagen. Hij bevond zich op zijn balkon en keek uit over de stad.

De hefschroefverfspuiter was klaar met de woontoren schuin aan de overkant; hij begon niet aan het huizenblok ernaast, maar daalde een eind en bleef vlak boven de grond zweven als een vreemd insect. (Wie zou hier nu nog een associatie krijgen met een INSECT? Alleen de paar mensen die buiten de aarde zijn geweest... NIET denken aan Venus, zelfs niet aan Mars!) De verfspuiter wachtte natuurlijk tot na de regenbui, die dadelijk zou beginnen. Op de rolstoep beneden was haast geen mens meer te zien... nog drie... nog één... en die verdween ook.

Jock keek even om en schudde zijn hoofd tegen de robot, die hem wenkte binnen te komen.

Zou daar nu nooit meer aan te ontsnappen zijn: kindermeisjes, mechanisch of echt, ouders, leermeesters, begeleiders, psychologen, commandanten, ordebewaarders, bestuursambtenaren, of alleen maar de huisrobot die niemand kan missen? Kom binnen, anders word je nat, vat je kou. Doe wat ik zeg, het is voor je eigen bestwil, gezondheid, voor je zielenrust, voor ons aller welzijn, D.A.W.

Jock keek weer naar de verfspuiter. – Ik zou best eens met zo'n ding willen werken. Lekker groot!

Het zou mooi zijn als alles geschilderd was: de woontorens met al hun geledingen in roomkleurige en goudachtige tinten, opgevrolijkt door toetsen oranje en blauw, en het geglinster van heel veel kleine ramen... de donkerblauwe rolstoep en de lichter blauwe minimobielbaan in de diepte... het groenachtige blauw van een Gebouw van Algemeen Welzijn verderop... Een stijlvolle wijk zou Wijk Twee worden, ondanks de ouderwetse gebouwen, of misschien juist daardoor. Alles met smaak geordend tot een geheel; het enige gebouw dat uit de toon viel – de oude bovengrondse energiecentrale – zou worden afgebroken. De stad werd meer en meer een wonder van techniek, architectuur en esthetica. En toch...

Jock beseftte weer eens heel helder dat hij het NIET mooi vond. Iets dat TE mooi was, kon niet echt mooi meer zijn. Alles was zó volmaakt (als hij de energiecentrale weg dacht en het schilderwerk af zou zijn), dat hij zich niet voor kon stellen hoe het anders en beter zou moeten.

Maak die toren links nou eens bloedrood... Onmogelijk! Het is allemaal precies goed, perfect afgewogen, volstrekt doelmatig en een weldaad voor het menselijk oog. Indrukwekkend maar nooit of te nimmer opwindend. Resultaat van computerberekeningen, samengesteld uit programma's van stedenbouwers, ingenieurs, verkeersdeskundigen, psychologen, sociologen... Geen wonder dat veel mensen proberen op een of andere manier aan die volmaaktheid te ontsnappen: meer drinken dan het rantsoen hun geeft, vergetelheid zoeken in de grote theaters-van-klank-en-licht, of in de kleine holen-vol-

TV-3D-sensatie, in buitenissige sportcentra, of in die nieuwerwetse verkeersparken...

Een eigenaardige kleurverandering kwam over de stad; de lucht was nog grauer geworden.

De regen komt! Iets bijzonders; ze laten het haast nooit meer overdág regenen.

Jock Martijn ging niet naar binnen. Ik wil iets veranderen, dacht hij, ik wil iets dat vloekt. Een dissonant. Maar zelfs dissonanten zijn er al, met opzet en geraffineerd aangebracht, omdat elk mens wel eens iets onverwachts wil... Wat wil ik dán? Meer? Minder? Zomaar iets dat onnut en lelijk is. Laat bijvoorbeeld die energiecentrale staan. Konden kinderen maar de onbreekbare ruiten ingooien, de muren bekladderen.

De eerste regendruppels vielen op hem neer.

Ik wil iets dat smakeloos is, of onzinnig. Of iets dat de aanbouwer boos maakt, of de doodschrik op het lijf jaagt... In gedachten ging hij aan de controles van de verfspuiter zitten en verfde één woontoren ZWART, zodat die er uitzag als een gat in een schilderij, een stukje negatief in een kleurige foto. Hij beklodderde de ramen met ondoorzichtig rood, zodat niemand naar buiten kon kijken...

Maar hoeveel mensen kijken nog naar buiten? Toch wel een paar! De meneer op de zestiende of achttiende etage aan de overkant bijvoorbeeld, die nu naar mij staat te staren. Hij vraagt zich waarschijnlijk af waarom ik in de regen blijf staan.

Het regende nu écht. En de stad zag er beter uit: wazig en geheimzinnig.

De meneer aan de overkant kijkt nog steeds... denkt natuurlijk dat ik gek ben. Of zou hij in gedachten mijn woontoren beschilderen? Dat zou ik aardig vinden.

De huisrobot schoof de deur weer open. 'Meneer Martijn, komt u toch binnen. In uw atelier is het droog.'

'Kom jij liever buiten! Ach nee, laat het maar; je zou eens kunnen gaan roesten.'

'Ik ben roestvrij,' sprak de robot.

‘Ja, natuurlijk ben je dat. Hier op Aarde weten ze niet wat regen werkelijk is...’

Jock haalde diep adem. Een fijn gevoel, de regen over je heen te laten komen...

De bui duurde ruim drie kwartier en al die tijd bleef hij op zijn balkon staan, ook toen hij zich helemaal niet behaaglijk meer voelde en het koud begon te krijgen.

Opeens hield de regen op, de wolken trokken zelfs helemaal van elkaar, zodat een felle zon verschijnen kon.

Jock vergat dat hij nat en rillerig was, hij keek met knipperende ogen naar de ene koepel die hij helemaal kon zien; daarboven welfde zich plotseling nog een koepel, een onaardse... nee, gewoon een regenboog. *Gewoon?*

Ze laten ons te weinig regenbogen zien.

Hij kreeg onmiddellijk antwoord op die gedachte; drie wonderlijke zinnen kwamen zomaar in hem op:

Niemand, niemand heeft mij verteld

Wat niemand, niemand weet.

Maar ik weet nu waar het eind van de Regenboog is...

Hij schrok een beetje. Hoe kom ik dáár nu aan! Dat weet ik *niet*, ik heb dat niet eens bedacht ook! Alleen Anna zou zoiets kunnen zeggen.

Hij ging zijn atelier binnen en keek naar het werk waar hij aan bezig was: abstract, tweedimensionaal, glansverf en matte verf op een grijze ondergrond. Maar tegelijkertijd zag hij vele andere dingen, beelden die elkaar snel opvolgden en soms zelfs over elkaar heen vielen: REGEN en de regenboog, takachtige lijnen, vervloeiend in mist, zwarte woontorens met gouden tekens beschilderd, de pikzwarte ruimte met daarin een glanzend ruimteschip, nog meer regen... gestreep van stralen water in de zon, uiteenspattende druppels, spikkels, lichtjes... lichten die opflitsten en doofden, opflitsten en doofden, hun

kleuren verspringend: groen, geel, rood, groen, geel rood... rood...

Is *dat* het einde van de regenboog: het idee voor een nieuw schilderij?

Intussen was de huisrobot bezig hem van zijn doorweekte gewaad te ontdoen. ‘Komt u mee, meneer Martijn, naar de warmeluchtdroger in de badkamer.’

‘Blijf van me af,’ zei Jock geïrriteerd. ‘Leg droge kleren klaar en laat me met rust.’

Maar de beelden of ideeën voor nieuwe schilderijen waren vervaagd of verdwenen. Ik zou er eens *uit* moeten gaan, ontspanning zoeken. Misschien dat ik dan...

‘Ik raad u aan u nu meteen af te drogen,’ sprak de robot. ‘Bovendien adviseer ik u enige druppels NASOLYN te nemen, zodat u niet verkouden zult worden.’

‘Ja, ja, best. En hou je nou stil,’ zei Jock op boze toon, hoewel hij wist dat zelfs een woedeaanval geen indruk zou maken. En zijn trouwe bediende had nog gelijk ook. *Het einde van de regenboog!* Een kladschilder ben je, Jock Martijn, en meer niet.

Ondanks dat bleef het gevoel hem bij dat hij iets gemerkt, bedacht of opgevangen had dat van groot belang kon zijn. Alleen het GEVOEL, en dat maakte hem echt kwaad, want het was zó vaag en ongrijpbaar dat hij niet zou weten wat hij ermee aan moest vangen.

2 *Route Z*

‘Als u Route Z rijdt, bent u niet verzekerd tegen welke schade dan ook,’ zei de robot bij het loket. ‘Wacht u een ogenblik; wilt u luisteren naar wat ik u moet zeggen.’

‘Ik weet allang wat je moet zeggen,’ zei de jongeman, een jongen was hij eigenlijk nog. Hij wilde doorlopen, maar de metalen robotarm hield hem tegen.

‘Ik weet niet of u het werkelijk weet,’ sprak de robot. ‘U opteert voor de eerste maal voor Route Z. Wilt u luisteren naar

mijn waarschuwing. Mijn eigenaars zijn niet aansprakelijk voor schade opgelopen bij Route Z. U rijdt deze rit op eigen risico. Ik herhaal: op eigen risico. En ik raad het u ten zeerste af.'

'Dank je,' zei de jongen spottend beleefd. 'Ik zal je raad niet opvolgen. Eerlijk gezegd: ik geloof niet dat je het echt meent.'

'Wat kan ik niet echt menen?' vroeg de robot.

De jongen lachte. 'Je waarschuwing,' antwoordde hij, terwijl hij zijn hand ophield voor het contactsleuteltje. 'Op eigen risico! En tegelijkertijd moet je er het meest voor betalen.'

'De hoge prijs moet de mensen afschrikken,' zei de robot. 'En ik meen altijd wat ik zeg; zo ben ik geprogrammeerd. Gaat u niet. Neemt u Route X, of desnoods Y...'

'Ik heb voor Z betaald,' zei de jongen ongeduldig, 'en ik heb mijn rijbewijs laten zien. Nou, vooruit, schiet op. Geef me de sleutel.'

De robot gehoorzaamde. 'Voertuig Vier,' zei hij. 'Een halfuur ofwel dertig minuten.'

Hij trok zijn arm terug, zodat de jongen kon doorlopen.

Even later stapte de jongen een andere wereld binnen. Hij wist wel dat het niet wáár was, dat bijna alles wat hij zag na-maak was: decor, projectie... maar het leek WERKELIJK: een stadswijk van lang geleden, met huizen, straten, mensen en... verkeer. De straten waren voor een groot deel echt, evenals de voertuigen die er reden, in alle kleuren en bonte verscheidenheid. Authentieke automobielen, die je alleen in musea kon bekijken, reden hier rond, zwaaiden hoeken om, remden, trokken op, bleven staan voor palen waar lichten opflitsten, rood... reden door als die lichten versprongen naar groen...

'Hé, jongen, moet je echt hier wezen?' vroeg een grote, kale man die plotseling naast hem verscheen. Zijn gezicht stond afkeurend. 'De nieuwste kermisattractie! Maak een autoritje als in de twintigste eeuw... Ze moesten het verbieden.'

'Waarom?' vroeg de jongen. 'U bent hier zelf toch ook?'

'Ik kom alleen maar kijken. Ik zal heus niet achter een stuur gaan zitten. Jij wel, vast! Hoe gevaarlijker hoe liever. Ben je niet een beetje te jong voor zulke avonturen?'

‘Ik ben achttien,’ zei de jongen stug. ‘En ik heb m’n rijbewijs.’

‘O, ga je gang, ik zal je heus niet tegenhouden.’ De kale man maakte een gebaar. ‘Autobestuurders, voetgangers. Zeg eens eerlijk, weet jij wat mensen zijn, en wat robots?’

In de verte klonk geknars van remmen en de akelige klap van metaal op metaal. Daarna steeg het geluid op van ontstelde stemmen en het geloei van een sirene.

‘Ga maar kijken!’ zei de kale man. ‘Het is allemaal net echt, tegenwoordig. Wat een verknoeien van machines en materiaal. Tien ongelukken per dag op z’n minst. Soms met bloed erbij ook!’

De jongen haalde zijn schouders op en liep naar het parkeerterrein waar drie lange rijen auto’s stonden te wachten onder drie verschillende borden: X, Y en Z.

Tot zijn ergernis liep de forse kale man met hem mee. ‘Je bent toch niet van plan Route Z te rijden?’

De jongen bleef staan, half boos, half ongerust. Die kerel ziet eruit als iemand van de D.A.W., dacht hij. Ik heb wel mijn rijbewijs, maar...

‘Wat gaat u dat aan?’ vroeg hij.

‘Jongeman, je kunt jezelf nou wel wijsmaken dat het allemaal robots zijn, maar er zijn ook MENSEN bij... zoals jij en ik. En de meeste ongelukken, de ergste ongelukken worden hier door de mensen gemaakt, zeker op Route Z. Als ze die niet binnenkort verbieden...’

‘Maar nu is Route Z nog niet verboden,’ zei de jongen kwaad. ‘Niemand kan mij iets maken als ik die rij, al was het tien keer!’

Maar het is pas de éérste keer, dacht hij, toen hij achter het stuur zat van de wagen die een halfuur lang de zijne zou zijn. Die kale kerel staat vast nog ergens naar me te kijken... Nou ja, Route X stelt niets voor en Y kan ik dromen. Dus nu: Z!

Uit de microfoon vlak bij zijn hoofd klonk de robot-stem van een verkeersleider: ‘Auto Z-4, attentie! Starten maar. Rechtdoor, middelste straat.’

De jongen draaide het contactsleuteltje om, drukte de koppeling in... Degenen die lachen om deze oer-ouderwetse wagens begrijpen er niks van! Niet hoe leuk het is alles zélf te doen... Hij trok op, langzaam, toen sneller... Zelf schakelen, zelf sturen...

De stem van de verkeersleider zei: ‘Attentie, Z-4. Bij de kruising linksaf.’

De ROUTE mocht hij níét kiezen. Hij wist dat veel straten alleen maar schijn waren, decor, computersimulaties, driedimensionale beelden geprojecteerd op...

‘Attentie! U rijdt nu Route Z; wij geven u alleen de weg aan, geen waarschuwingen...’

En ook geen herhalingen van een opdracht, wist de jongen. Linksaf... vóórsorteren... Hier, op Route Z, ben je zelf verantwoordelijk.

Hij minderde vaart. Wat ontzettend veel tegemoetkomend verkeer! Even vroeg hij zich af hoeveel van die wagens wérkelijk waren, hoeveel er door mensen, hoeveel er door robots werden bestuurd... Daarna accepteerde hij alles als werkelijkheid. Veel moeite kostte dat niet; bovendien zou hij alleen dan goed kunnen rijden, en op de juiste wijze reageren op alle onzinnige gevaren die hem konden wachten.

Hij was intussen zonder problemen linksaf geslagen en kwam op een brede laan terecht – eenrichtingsverkeer. Hij voerde zijn snelheid op en moest remmen voor een vreemd fragiel voertuigje op twee wielen, dat uit een zijstraat kwam en voor hem langs schoot.

Net op tijd! Het zweet brak hem uit. In zijn achteruitkijkspiegel zag hij dat de berijder van de tweewieler was afgestapt en een woedend gebalde vuist opstak. *Die is gek... ach nee, alleen een robot...*

Maar op Route Z kon je ook ménsen tegenkomen; dat werd tenminste gefluisterd, en alle schade aan materiaal moest je zelf betalen...

‘Tweede zijstraat rechts...’ sprak de robot-stem bij zijn oor. *Concentreer je nou. Je hebt je rijbewijs...*

Wéér moest hij remmen. Een bord bij de tweede zijstraat verbood hem er in te rijden...

‘Indien de tweede zijstraat niet mogelijk is,’ sprak de robotstem (*spottend?*), ‘neem dan de eerstvolgende (*nee, robots spotten nooit!*) en daarna de eerste links...’

Een drukke winkelstraat, met verkeer en voetgangers, zowel op de straat zelf als op... nee, rolstoepen bestonden hier niet. Een man in uniform (of een robot die erg op een man leek) stond op een fluit te blazen en gebaren te maken: WEGOMLEGGING.

‘Volg van nu af alle borden met Z tot aan het Ronde Plein,’ beval de robot-stem.

Ergens achter de jongen loeide weer een sirene. Een ambulancewagen passeerde hem rakelings... Intussen moest hij letten op de borden langs zijn weg: WEGOMLEGGING, ROUTE Z. Rechts... en nog eens rechts... ‘Dadelijk bij het plein nog steeds de richting Z aanhouden. Wilt u tijdig vóórsorteren, alstublieft.’

Intussen begon het te schemeren. *Is het al zó laat?*

Eindelijk bereikte hij het Ronde Plein – vele wegen kwamen daar samen, overal reden en ronkten andere auto’s, overal stonden verkeerslichten en grote borden.

De jongen herademde toen hij het plein achter zich had gelaten en zag dat hij zich nog steeds op de juiste route bevond.

‘Z-4, eerste afslag links,’ zei de verkeersleider.

Een brede, overzichtelijke tweebaansweg, waar hij kalmer en toch sneller kon rijden. De jongen zuchtte tevreden. Maar het werd wel steeds donkerder en de lichten van tegemoetkomende wagens schenen soms hinderlijk in zijn ogen.

Heb ik mijn eigen lampen aangedaan? Ja hoor, natuurlijk...

De motor snorde; hij schakelde over op de vierde versnelling – hoeveel was de maximumsnelheid hier eigenlijk?

De lampen van de tegenliggers deden hem aan *ogen* denken, gevaarlijke ogen van uitgestorven beesten. *Belachelijke gedachte! Maar auto’s zijn uitgestorven beesten.*

‘Z-4, attentie. Na de brug schuin rechts.’

Een stille buitenweg was dit – misschien wel echt buiten, want het asfalt was nat, waarschijnlijk door de regen die de afgelopen middag gevallen was. De verlichting was slecht, extra goed opletten dus.

De jongen hield zijn stuur bijna liefkozend vast. Nee, jij daar achter me, je kunt mij niet inhalen. Ik rij de maximumsnelheid en overtreden van de spelregels is verboden.

De jongen begon zachtjes te zingen en hij drukte het gaspedaal verder in.

Geheel onverwacht stak er een kleine gedaante de weg over, een schim, een dier, een kat...

Hij remde woest en abrupt.

Hij wist niet of hij het dier had geraakt; er gebeurde te veel tegelijk.

Hij voelde een dreun tegen zijn voorhoofd, iets kwam met een afgrijselijke klap achter tegen zijn wagen aan, hij raakte de macht over het stuur kwijt, alles draaide rond. Toen stond hij stil. Doodse stilte.

Maar ik ben er nog. Ah, mijn hoofd! Tegen de voorruit geslagen...

Opeens scheurde lawaai de stilte vaneen. Stemmen, getoeter van een of meer wagens... nog een klap, een schreeuw, in de verte een sirene.

Iemand rukte het portier open. Een spierwit boos gezicht keek hem aan. ‘Stommeling! Hoe kon je...’

Even later stond de jongen op de weg, wankelend en duizelig. Twee – nee, drie wagens achter de zijne, door zijn plotse-ling remmen tegen elkaar gebotst. Van de voorste hing het portier uit zijn voegen; een lichaam hing eruit... *Nee, nee... toch geen bloed? Nog meer mensen; waar kwamen ze zo gauw vandaan? Of robots? Alsjeblieft, geen mensen!*

De sirene loeide nu onverdraaglijk. Mannen in uniform omringden hem; op hun petten en kragen stond: ROUTE Z.

Een van hen sprak hem aan: ‘Hoe kon u dat nu doen?’

‘Het was een kat,’ zei de jongen. ‘Een kat, poes... stak plotse-ling over...’

‘Een kat?’ Dat was het spierwitte boze gezicht. ‘КАТ?’
‘Kalm,’ zei de man in uniform. ‘De jongen is gewond.’
‘En die dáár dan?’ schreeuwden andere stemmen.

‘Opzij! Politie! Ambulance!’ riepen weer andere stemmen.
Niet kijken, dacht de jongen. Alles danste voor zijn ogen; hij
liep weg, en meende opeens dat hij de kat zag, sidderend in-
eengedoken aan de kant van de weg. Iemand pakte hem beet.
‘Kom mee.’

‘Het was een kat,’ hijgde hij. ‘Kijk, z’n ogen.’

‘Kát?’ klonk het smalend. ‘Een ROBOT! Een robot om je
reactievermogen te testen.’

De jongen wist niets meer te zeggen, te denken of te doen;
willoos liet hij zich meevoeren. Hij voelde dat hij in een ander
voertuig werd gezet en weggereden, waarheen wist hij niet.

3 *De schilder*

Voor het eten dronk Jock bijna de helft van zijn alcohol-rant-
soen op, ondanks de waarschuwing van Xan, zijn robot, dat
veel drinken ongezond was. Elke robot was immers, in op-
dracht van de D.A.W., zó geprogrammeerd dat hij op het wel-
zijn van zijn meester zou letten. Jock was van plan geweest na
het eten uit te gaan, waar dan ook heen, al was het naar een
Verkeerspark. Maar toen het zover was had hij daar geen zin
meer in. Hij ging op zijn bed liggen, maar na korte tijd vond
hij dat, voor het eerst sinds dágen, veel te breed...

Waarom heb ik het uitgemaakt met Sari, dacht hij. Ik zou
nu... Ach, anders had zij het uitgemaakt met mij. Ze had ei-
genlijk liever een planeetonderzoeker dan een schilder. Al-
leen... planeetonderzoekers zijn wel erg vaak niet thuis! En
Anna mocht haar niet. Wat heeft Anna ermee te maken? Sari
mocht Anna niet, zó was het en daarom... Wat een onzin alle-
maal, Jock Martijn. Jij wou je nooit, nooit aan iemand binden.

Hij stond op, wilde naar zijn atelier gaan, bedacht zich, zette

met een druk op een knop zijn robot op non-actief en schonk zichzelf nog een borrel in. Pas toen ging hij zijn atelier binnen, maakte het zich gemakkelijk op de smalle rustbank en keek naar het schilderij waar hij vele lange uren aan had gewerkt.

Het was waardeloos.

Hij kwam moeizaam overeind en gooide het in de recycler. Nog moeizamer zette hij een nieuwe plaat kunststof gereed, heel mooi van tint, bijna als parelmoer. Hij legde zijn kostbaarste schetsboek op tafel – echt papier – met tekenstiften, penselen en verf ernaast. *Om... Om wat?*

Hij dronk zijn borrel in één teug op en kreeg opeens verschrikkelijke hoofdpijn. Alsof hij ergens tegenaan gelopen was. Maar wat nog erger was: hij werd plotseling overvallen door angst, en wat het allerergste was: hij had geen flauw idee wáár hij bang voor was, of waarom.

Hij wankelde terug naar de rustbank, liet zich erop neervallen en sloeg de handen voor zijn gezicht.

Onverwacht hoorde hij de stem van zijn robot: ‘Meneer Martijn, meneer Martijn, kan ik u van dienst zijn?’

Verdomme, dacht Jock, ik heb vergeten zijn noodsein-brein ook op non-actief te zetten... Hij keek op en zag zijn robot als door een waas. *Maar ik heb toch geen noodsein...* ‘Ik heb gewoon te veel gedronken,’ zei hij, terwijl hij overeind kwam.

‘Dat heb ik u al voor het eten gezegd, meneer Martijn,’ zei de robot.

‘Hou je mond,’ zei Jock. ‘En dat is een bevel.’

De robot hield zijn mond: een robot moest elk bevel van zijn menselijke meester gehoorzamen, tenzij het in strijd was met Algemene Veiligheid en Welzijn... Niet dat Jock over die bekende regels nadacht; zijn hoofd deed daar veel te veel pijn voor.

‘Gelukkig,’ zei hij, meer tegen zichzelf dan tegen zijn bediende, ‘is het morgen zondag. Ik hoef niet naar het Centrum en kan dus uitslapen... al had ik willen schilderen. Maar ach, waarom zou ik schilderen, Xan?’

‘U vraagt me wat, dus mag ik spreken om antwoord te geven,’ zei de robot. Hij was van het type HXang3 en Jock noemde hem altijd Xan. ‘Wat u doet, meneer Martijn, is een der nobelste dingen die een mens kan doen: creatief of scheppend bezig zijn, en bovendien andere mensen leren hoe ze eveneens creatief bezig kunnen zijn. Dit geeft u een vrijheid die velen niet bezitten.’

Jock wreef over zijn voorhoofd en keek naar zijn vingers, vaag verbaasd dat er geen bloed op zat. ‘Ai, Xan, dat heb je prachtig gezegd, maar wat heb ik eraan, wat doe ik ermee? Ik wil iets schilderen dat niemand weet. Ik wil schilderen wat ik zélf niet weet. Dus weet ik niet wat ik schilderen moet.’

Hij zuchtte; de hoofdpijn begon gelukkig wat weg te trekken. ‘Nou ja,’ vervolgde hij, ‘ik doe in elk geval mijn best om – helaas vaak onwillige – jongelui en zelfs volwassenen “creatief” bezig te laten zijn. Drie maal in de week, om ze van dwaasheden en slechte daden af te houden, en mijn toelage echt te verdienen... Nee Xan, ik verwacht geen antwoord. Ik...’ Jock stakte. Opnieuw zo’n aanval van schrik, angst, pijn en nog meer: machteloze woede, schuldgevoel...

‘Meneer Martijn,’ hoorde hij Xan zeggen. ‘Laat mij een koffie-nectar* voor u maken. Er is nog net genoeg voor één glas.’

‘Ja, graag. En tien druppels NASOLYN, en wat nog meer goed mag zijn. En dim alsjeblieft alle lampen.’

Na een poosje voelde hij zich beter. ‘Beste Xan, zet de TV aan en laat me verder met rust. Bedankt.’

Op de kleine TV in zijn woonkamer liep de nieuwsuitzending ten einde. Een parlamentslid kondigde allerlei bezuinigingen aan en een bestuursambtenaar van Nieuw Babylon vertelde dat er scherpere controle zou worden uitgeoefend op de zogenaamde verkeersparken, evenals op de in oude straten nog steeds voorkomende criminele overvallen.

* Koffie-nectar: drank uit *echte* koffiebonen bereid. (Grote W.P.W. ofwel Westelijke Praattaal – Woordenschat, 11e editie)